

<http://www.ifla.org>

Paper fonamental de les biblioteques en la Societat de la Informació*

Traducció de Nora Vela

Paper de les biblioteques en la Societat de la Informació

Les biblioteques i els serveis d'informació juguen un paper clau en l'accés als recursos documentals indispensables. La seva acció afavoreix el desenvolupament econòmic i social, contribueix al sosteniment de la llibertat intel·lectual, a la preservació dels valors democràtics i als drets civils. Les biblioteques i els serveis d'informació acullen els seus usuaris sense distinció d'edat, sexe, estatus professional, econòmic o grau d'alfabetització, d'aptituds tècniques, mentals o físiques, sigui quin sigui el seu origen cultural o ètnic, la seva adscripció religiosa o política, la seva preferència sexual. Les biblioteques faciliten la integració social en estar situades geogràficament a les rodalies de les comunitats locals a les quals atenen, o a les quals estan connectades gràcies a les TIC.

Definició d'una biblioteca del segle XXI

Una biblioteca és un mitjà d'accés a la informació, a les idees i a les obres d'imaginació.

Una experiència en una biblioteca pot contribuir a la comprensió del món, pot fer descobrir el plaer d'una història infantil, proporcionar orientació per instal·lar de forma segura una conducció d'aigua, o escoltar el testimoniatge d'una persona gran plena de saviesa.

L'origen dels recursos financers de la biblioteca li atorga plenament l'estatus d'institució pública. Dedicada a les necessitats d'una comunitat que defineix el seu perfil, la biblioteca

exerceix una funció democràtica en tant que punt de trobada públic i segur. Les biblioteques estan adaptades a totes les etapes de la vida d'un individu des del moment que són:

- o lloc de descobertes
- o mitjans de formació contínua
- o fonts d'informacions generals, polítiques i socials
- o magatzem d'idees
- o oportunitats per adquirir noves aptituds
- o centres socioculturals
- o centres de recursos i d'estudis locals
- o llocs de relacions i d'esbarjo.

Les biblioteques es presenten sota formes diverses. Ofereixen els seus serveis ja sigui a grans immobles concebuts per a les seves funcions específiques, ja sigui a un local de la seva institució mare, o també en petites estructures temporals. Les biblioteques mòbils funcionen gràcies a vehicles motoritzats, a vaixells, a trens, a tramvies i fins i tot a lloms de cavalleries o de camells. Moltes de totes aquestes tenen estructures híbrides: presenten les seves col·leccions o els seus serveis en espais físics i virtuals.

El terme biblioteca s'aplica sovint a la biblioteca pública solament, quan en realitat existeixen una certa quantitat de tipus diferents que responen a les necessitats de diversos grups d'usuaris. Estan presents a tots els països del món, fins i tot els menys desenvolupats.

La majoria dels països tenen una biblioteca nacional sovint encarregada de coordinar la xarxa de les seves diferents biblioteques en exercir la seva missió tradicional d'adquisició, de conservació i de lliurament dels documents. Els països amb una estructura política federativa tenen sovint biblioteques regionals que juguen un paper anàleg a nivell local.

Una gran xarxa de biblioteques públiques és present a la majoria dels països. En alguns països d'Àfrica la biblioteca nacional coordina la xarxa de biblioteques públiques. La importància de les biblioteques públiques va des de la gran biblioteca central al petit centre local i a les biblioteques mòbils.

Les institucions formatives com universitats, acadèmies i escoles tenen totes biblioteques gestionades d'acord amb la política de la seva autoritat principal. A alguns països també estan obertes al públic en general. A l'Europa de l'Est una gran biblioteca universitària també juga el paper de biblioteca nacional.

Las biblioteques estan també presents en les administracions públiques, els instituts de recerca, els museus i en diverses institucions privades. En aquests casos se les qualifica com a biblioteques especialitzades o biblioteques de recerca.

Les biblioteques són indispensables als individus i a les col·lectivitats en la seva recerca de punt de vista crític, quan es tracta de formar-se una opinió o prendre decisions.

Avaluació del nombre de biblioteques

N'hi al voltant de 90.000 biblioteques als països membres actualment de la Unió Europea. Tot partit d'aquesta xifra el nombre global de les biblioteques pot ser valorat com d'unes 250.000, el que implica l'existència d'una xarxa mundial de grans i de petites biblioteques. Dotades de col·laboradors formats per assistir els usuaris en la recerca de la informació pertinent, les biblioteques ocupen una posició estratègica que les fa adequades per a sadollar l'andana de

la fractura numèrica. La conjunció d'una contribució tecnològica modesta i l'adquisició de dades impreses i electròniques podran fer evolucionar de forma espectacular el grau d'accés a la informació i al saber. Segons estudis recents l'ús dels accessos està augmentant considerablement quan les biblioteques es poden permetre aquestes implantacions.

Quines funcions en les biblioteques?

Les biblioteques adquireixen tradicionalment suports impresos com diaris, mapes, articles, il·lustracions, i també diverses dades entre les que es compten els llibres. Malgrat una idea equivocada escampada àmpliament les biblioteques no es limiten mai a comprar solament llibres. Abans de la invenció de la impremta les biblioteques col·leccionaven rotllos de papyrus (l'antiga biblioteca d'Alexandria n'era un bon exemple), o manuscrits (com les biblioteques dels monestirs medievals) Justament per això podríem dir que l'adquisició dels nous media d'ençà de la seva publicació no suposa una gran evolució! Totes les formes de registres sonors i audiovisuals com els discos microsurs, els cassets, els Cds, els videos i els Dvds componen les col·leccions multimèdia de les biblioteques. Les base de dades han estat integrades a les col·leccions electròniques. Per això nombroses biblioteques al món disposen de col·leccions importants de Cd-Roms i de diaris electrònics. Nombroses publicacions apareixen actualment sota forma electrònica, i un certa quantitat d'elles no ha estat impresa mai en paper. Quan apareixen sota les dues formes, la versió numèrica i la versió impresa ofereixen uns continguts sensiblement diferents. Per això el lector que entra per primer cop a una biblioteca contemporània se sorprèn en constatar que no correspon a la idea convencional que se n'havia fet d'ella.

Es detecta a diferents països una certa tendència a crear un cos global de media, que reuneixi publicacions en suports diversos. Cal destacar la importància preponderant del contingut sobre el continent. En el domini mèdic i tècnic les biblioteques representen un mercat important en matèria de suport de dades. L'aplicació de les noves tecnologies a les biblioteques de països en vies de desenvolupament hauria de permetre obtenir preus favorables. El creixent agrupament d'editors de media sota les raons socials d'algunes grans empreses és preocupant. Les biblioteques han d'adquirir i difondre la producció editorial local, d'acord amb la seva missió d'aplegar la producció regional, i també de preservar la història oral sota la forma de testimonis enregistrats.

Quins serveis en les biblioteques?

Dictats per les necessitats dels seus usuaris els serveis oferts a les biblioteques son diversos. Les biblioteques nacionals, per exemple, tenen com a missió col·leccionar i preservar la producció editorial nacional tot garantint el fer-la disponible no solament als usuaris contemporanis sinó també a les generacions futures. L'elaboració de la bibliografia nacional i la descripció dels materials no subministrats per altres biblioteques de la xarxa nacional són també competència seva. Les biblioteques nacionals es beneficien generalment del dipòsit legal que imposa l'obligació als editors de remetre-hi gratuïtament les còpies de les seves publicacions. Desenvolupen freqüentment programes de preservació / conservació d'alt nivell. L'edició electrònica permet a les biblioteques nacionals potenciar el valor de les seves adquisicions, l'arxivatge i la disponibilitat de les seves publicacions. També difonen igualment publicacions d'altres països, particularment de l'àmbit científic i tècnic.

Les biblioteques públiques ofereixen la gratuïtat dels serveis a tot individu que desitgi fer-ne ús, però reservant els préstecs als ciutadans domiciliats al municipi. Organitzen trobades

literàries, promocions de lectures i són els centres d'informació de l'administració pública local. Arxiven les dades històriques locals. Serveis específics han estat organitzats per respondre a les necessitats de grups d'usuaris particulars com els dels nens (amb el programa de contes), de les persones de mobilitat reduïda o de visió problemàtica. Les biblioteques públiques s'esforcen en servir sense discriminacions a tots els membres de la seva comunitat.

Les biblioteques d'institucions de formació fan avinent una important estructura de serveis en relació amb els objectius de les seves organitzacions segons la seva categoria. Les biblioteques escolars han de donar suport als programes d'ensenyament però han d'adquirir igualment llibres i materials d'informació per engrescar a la lectura i estimular la curiositat intel·lectual. Responen igualment a les necessitats dels docents i del personal administratiu.

Les biblioteques d'empresa han estat capdavanteres en els 'serveis a mida' per poder respondre a necessitats individuals o de petits grups de clients. Organitzades en base al perfil dels seus usuaris, conjuntament amb els empleats de l'empresa, reuneixen i tracten la informació tot programant sistemes d'alertat, a fi de garantir l'accés a les dades més recents destinades als seus projectes en curs. En dominar tots els coneixements disponibles a l'empresa s'impliquen progressivament en la gestió del saber.

Quins finançaments per a les biblioteques?

Les biblioteques nacionals i les biblioteques estatals reben subvencions del govern a partir dels impostos. A la majoria dels serveis públics del món, per exemple, aquests fons es completen amb suports diversos com el del mecenatge, la facturació de prestacions, la venda de publicacions, etc.

Les biblioteques públiques són finançades amb la contribució dels recursos financers governamentals a nivell local i nacional, i també amb el pagament de certs serveis, de donatius en espècie o per projectes de recaptat de fons.

Les biblioteques escolars i d'ensenyament depenen financerament de la seva institució principal. Es dediquen també a aconseguir augmentar els seus recursos de formes diverses. Les biblioteques del sector privat són considerades com centres a càrrec del servei dels objectius de l'empresa.

Com col·laboren les biblioteques?

Sí, les biblioteques tenen una gran tradició de treball compartit en xarxa a nivell nacional i internacional. La majoria de països tenen un sistema de préstec interbibliotecari segons el qual els llibres i altres documents que no figurin a les seves col·leccions, poden ser intercanviats per tal de satisfer les necessitats d'un usuari local. Amb el desenvolupament de les fotocòpies i de la disponibilitat electrònica dels documents aquests sistemes han conegut una extensió tan gran que s'han convertit en norma per a algunes matèries.

Les biblioteques col·laboren en el camp de la gestió de les col·leccions per tal d'evitar la duplicació d'obres costoses i afavorir la coherència regional. Cooperen també en la formació del personal. Consorcis de biblioteques negocien llicències de compres i d'ús de publicacions electròniques tant a nivell regional com per tipologies de centres.

El xoc tecnològic

Les biblioteques s'han acollit a les noves tecnologies per reconduir els processos tècnics exigits per proporcionar els serveis. Citem a títol d'exemple la catalogació compartida per raó de la qual les biblioteques es reparteixen l'elaboració de les notícies de catalogació a fi d'evitar en treball duplicat.

Altres exemples concerneixen els préstecs, la devolució de documents i les mesures de seguretat. El xoc més espectacular ha estat el de la diversitat creixent dels materials a adquirir, a fer-los disponibles i a lliurar-los als usuaris fora de l'espai geogràfic. El somni de la 'biblioteca sense parets' es realitza progressivament. La funció de la biblioteca conviu ara amb la de centre d'adquisició de competències en matèria de TIC que és un element qualitatiu decisiu. La tecnologia transforma gradualment la vida dels usuaris de les biblioteques, particularment la dels de visió reduïda que no podien servir-se dels documents tradicionals de les biblioteques.

Una nova tendència afavoreix ara l'acostament d'organitzacions conegudes com a compiladores de memòria, com algunes biblioteques, serveis d'arxius i de museus. Uns dels objectius d'aquesta política consisteix a usar les TIC per posar a disposició dels usuaris –a una de les tres institucions- les col·leccions de les altres o, fins i tot, de totes les altres institucions involucrades.

Quina formació per als bibliotecaris?

A la majoria dels països els bibliotecaris són formats a acadèmies qualificades al passat com 'Escoles de bibliotecàries', en base als tres cicles habituals: diplomatura, llicenciatura i doctorat, segons la tradició del país o de la regió. Sessions de formació pràctica completen la formació de base. En alguns països aquesta etapa dona dret a practicar extensament. A d'altres el cursos són impartits pels representants de la corporació professional. El programa compren estudis en ciències de la informació, en sistemes d'informació i edició electrònica.

De forma semblant els aspectes jurídics incorporen igualment les lleis de la propietat intel·lectual. La comprensió de les necessitats dels usuaris completa les matèries tradicionals com les fons de referència, la catalogació, la indexació i la classificació. Els programes específics opcionals es refereixen a serveis per a grups d'usuaris determinats com infants, cecs, persones de capacitat reduïda i també indústries especialitzades. La ràpida aplicació de les noves tecnologies a les biblioteques implica l'evolució constant dels coneixements del personal de biblioteques per tal que puguin assistir els seus usuaris en la consulta de les dades disponibles.

A molts països la formació del personal tècnic i paraprofessional és una qüestió plantejada sistemàticament. La combinació de cursos oferts per col·legis i estades laborals és útil. La formació tot utilitzant la via Web com les formacions a distància estan en vigor per al personal professional i paraprofessional.

Són necessàries les biblioteques a l'hora Internet?

Sí. Malgrat la disponibilitat d'una gran quantitat d'informacions sobre la taula de treball de tota persona connectada a Internet, la major part del que es troba és poc fiable i està malament organitzat, quan no és clarament nefast. La majoria de la informació pertinent és de pagament.

Per això els usuaris de les biblioteques necessiten personal competent per una recerca eficaç, capaç d'identificar els llocs fiables i facilitar-ne l'accés als recursos disponibles tot pagant o de franc gràcies a les llicències dels llocs. Als països en desenvolupament els individus no tenen els mitjans de rebre la informació pertinent que necessiten. Actualment les biblioteques estan en vies de posar a disposició de la població individual una gran quantitat de publicacions electròniques, igual com havien fet abans amb les que oferien tradicionalment en consulta o en préstec. Solament contribucions financeres suficients, acords en matèria de preus i de copyright permetran l'extensió d'aquests desenvolupaments.

Ross Shimmon
Secretary General

---

* Ross Shimmon, *Le rôle fondamental des bibliothèques dans la Société de l'Information* [servei en línia] The Hague: IFLA; World Summit on the Information Society, 2003. [consulta 18-X-2003]
http://www.ifla.org/III/wsis_af.html